

PM 2011:6 RV (Dnr 303-2445/2010)

Hållbar energianvändning, revisionsrapport nr 2/2010

Remiss från stadsrevisionen, revisorsgrupp 1

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Som svar på remissen av stadsrevisionens revisionsrapport nr 2/2010 "Hållbar energianvändning" hänvisas till denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Joakim Larsson anför följande.

Ärendet

Revisionskontoret har granskat hur AB Svenska Bostäder, AB Stadsholmen, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB), Micasa Fastigheter i Stockholm AB och fastighetsnämnden arbetar med energieffektivisering.

Granskningens syfte var att bedöma om berörda nämnder och styrelser har en tillfredställande styrning och kontroll i arbetet med energieffektivisering avseende värme och el samt om utvecklingsarbete bedrivs för att ta fram säkra uppföljningsmetoder. Granskningen har inriktats på:

- Resultat, mål och handlingsplaner
- Energieffektiviseringsåtgärder
- Uppföljning och kvalitetssäkring
- Incitament för besparing och hyresgäster
- Energideklarationer

Revisionskontoret konstaterar att styrningen och kontrollen av energieffektiviseringsarbetet på bolagsnivå har förbättringspotential och menar att det i den kommuncentrala uppföljningen bör ställas tydligare krav på rapportering av minskad energianvändning.

Revisionsrapporten 2/2010 Hållbar energianvändning har överlämnats till berörda nämnder och styrelser för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser att arbetet med energieffektivisering har förbättrats, men konstaterar samtidigt att arbetet kan bli bättre i enlighet med det som revisionsrapporten pekar på.

Mina synpunkter

Stockholms stad har som mål att minska energianvändningen i egna byggnader och anläggningar med tio procent till år 2011 jämfört med år 2006. Vi satsar mycket tid och resurser på att genomföra effektiva energisparåtgärder.

Genom Stimulans för Stockholm satsar staden 20 miljarder kronor under fem år och stimulanspaketet inrymmer en omfattande satsning på energieffektivisering av miljonprogrammets fastigheter. Som exempel på hur staden arbetar med hållbar energianvändning kan nämnas vattenbesparingsåtgärder, utbyte av värmepumpar, återvinning av frånluftsvärme, tilläggsisolering av fasader och vindar, installation av ventilationssystem samt byten av fönster och balkongdörrar.

För att ha god kontroll över energiarbetet måste stadens bolag och nämnder, såsom revisionskontoret framför, ha uppföljningssystem och rutiner som korrekt hantear effekter av försäljningar såsom ytförändringar och förändringar i system för värmeförsörjning. En mätning av energioptimering i ett existerande byggnadsbestånd förutsätter att sålda fastigheter kan rensas bort från historiken i statistiken. AB Svenska Bostäder har denna kvalitetssäkring inbyggd i sitt statistiksystem och övriga bolag och nämnder bör ha liknande system.

Revisionskontoret konstaterar vidare i sin granskning att kravet på energiförbrukning vid nybyggnation efterlevs i enlighet med målet i miljöprogrammet. Miljöprogrammets mål att införa individuell mätning och debitering av varmvatten har inte uppnåtts. Ett par granskade bolag och nämnder har certifierade miljöledningssystem vilket innebär att det finns rutiner för att energifrågorna styrs och kontrolleras på ett systematiskt sätt. Lagstadgade energideklarationer har i allt väsentligt genomförts.

I den kommuncentrala uppföljningen anser revisionskontoret att det bör ställas tydligare krav på rapportering av minskad energianvändning. Stadsledningskontoret framför i den delen att det inte klargörs i revisionsrapporten vad som avses med begreppet ”kommuncentral uppföljning”. Stadsledningskontoret pekar på att kommunfullmäktiges beslut i samband med miljöprogrammets antagande är tydligt. Uppföljningen av miljöprogrammet sker inom ramen för verksamhetsområdesmålet 1.3 *Stockholms livsmiljö ska vara hållbar*. Miljöprogrammet bryter ned verksamhetsområdesmålet på uppföljningsbara delmål och ansvaret för uppföljning av dessa är av kommunfullmäktige fördelat på facknämnder. Ansvaret för uppföljning av det aktuella delmålet är av kommunfullmäktige fördelat till miljö- och hälsoskyddsnämnden som i sin verksamhetsplan för 2010 följer delmålet genom bland annat indikatorn *Energianvändning för värme och varmvatten i stadens byggnader och anläggningar*.

Arbetet med hållbar energianvändning är prioriterat och det är således mycket viktigt att det genomförs på ett bra, effektivt och uppföljningsbart sätt. Jag vill därför understryka att det är viktigt att berörda nämnder och styrelser tar till sig av den revisionsrapport som granskat arbetet med energieffektivisering. Den kommuncentrala uppföljningen bör också genomföras på ett sätt som gör det tydligt för nämnder och styrelser vad som förväntas i arbetet med att minska energianvändningen.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen av stadsrevisionens revisionsrapport nr 2/2010 "Hållbar energianvändning" hänvisas till denna promemoria.

Stockholm den 13 januari 2011

JOAKIM LARSSON

Bilaga

Stadsrevisionens revisionsrapport 2/2010 *Hållbar energianvändning*

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Per Bolund* (MP) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att som yttrande över stadsrevisionens rapport *Hållbar energianvändning* anföra följande

Energieffektivisering är en av de viktigaste åtgärderna för en hållbar utveckling i Stockholm. Den moderatledda majoritetens arbete med energieffektivisering har fördröjts och minskat i omfattning gentemot tidigare planer. Fastighetsnämndens EPC-kontrakt har sagts upp och Energimyndigheten har riktat kritik mot detta.

Det är nödvändigt att införa tydliga mål och styrsystem för att åstadkomma tillräckliga energieffektiviseringar i stadens byggnadsbestånd. Styrning och kontroll måste förbättras framförallt inom Familjebostäder, Stockholms hem, MICASA och Fastighetsnämnden där det idag finns stora brister. Krav på rapportering av energianvändning för uppvärmning och varmvatten behöver föras in i ILS. Inför försäljningar av fastigheter ska åtgärder vidtas i värmeförsörjningssystemen så att det går att särskilja energianvändningen på fastighetsnivå. Individuell mätning och debitering av värme och varmvatten, IMD, bör införas i samtliga bostadsbolag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Carin Jämtin* och *Tomas Rudin* (båda S) enligt följande.

Stockholm har alla förutsättningar att vara en modern stad och en modern stad 2011 är en hållbar stad. För att vara det krävs mycket av staden, däribland energieffektivisering. Vi ser det därför som mycket positivt att energieffektivisering genomförs i staden. Samtidigt delar vi i allt väsentligt revisorernas kritik. För att åstadkomma effektiva åtgärder krävs mätbara och tydliga krav, men också ordentliga system för en mer systematisk uppföljning. Detta gäller exempelvis mätningen av energiåtgången men även andra miljöpåverkande indikatorer. Revisorerna branschorganisation, FAR, visade nyligen genom en granskning, att kommuner och myndigheter uppvisar stora brister i sina hållbarhetsredovisningar. Stockholm tycks tyvärr inte vara något undantag. Vi beklagar det och tar för givet att Staden kommer att vidta nödvändiga åtgärder. Mål om energieffektiviseringar riskerar bli verkningslösa om uppföljningen inte håller måttet. Här kan Stockholm bättre.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Stefan Nilsson* och *Emilia Hagberg* (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av *Carin Jämtin*, *Roger Mogert* och *Tomas Rudin* (alla S) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (S) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Revisionskontoret har granskat hur AB Svenska Bostäder, AB Stadsholmen, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB), Micasa Fastigheter i Stockholm AB och fastighetsnämnden arbetar med energieffektivisering.

Granskningens syfte var att bedöma om berörda nämnder och styrelser har en tillfredställande styrning och kontroll i arbetet med energieffektivisering avseende värme och el samt om utvecklingsarbete bedrivs för att ta fram säkra uppföljningsmetoder. Granskningen har inriktats på:

- Resultat, mål och handlingsplaner
- Energieffektiviseringsåtgärder
- Uppföljning och kvalitetssäkring
- Incitament för besparing och hyresgäster
- EnergideklARATIONER

Revisionskontoret konstaterar att styrningen och kontrollen av energieffektiviseringsarbetet på bolagsnivå har förbättringspotential och menar att det i den kommuncentrala uppföljningen bör ställas tydligare krav på rapportering av minskad energianvändning.

Revisionsrapporten 2/2010 Hållbar energianvändning har överlämnats till berörda nämnder och styrelser för yttrande.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 5 november 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Revisionskontoret har granskat hur några av stadens byggnadsförvaltande nämnder och styrelser arbetar med energieffektivisering. Revisionskontoret konstaterar att styrningen och kontrollen av energieffektiviseringsarbetet på bolagsnivå har förbättringspotential och menar att det i den kommuncentrala uppföljningen bör ställas tydligare krav på rapportering av minskad energianvändning. Stadsledningskontoret konstaterar att arbetet med energieffektivisering har förbättrats väsentligt de senaste åren och att uppföljningen av miljöprogrammets tre delmål under *Hållbar energianvändning* följs upp helt i enlighet med kommunfullmäktiges beslut.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat revisionskontorets rapport för yttrande.

Ärendet

Revisionskontoret har granskat hur några av stadens byggnadsförvaltande nämnder och styrelser arbetar med energieffektivisering. Revisionskontoret har särskilt granskat Svenska Bostäder, Stadsholmen, Familjebostäder, Stockholmshem, SISAB, MICASA och fastighetsnämnden.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om det finns en tillfredsställande styrning och kontroll i arbetet med energieffektivisering i byggnadsbeståndet samt om utvecklingsarbete bedrivs för att ta fram säkra uppföljningsmetoder.

Bakgrunden är att stadsrevisionen i 2009 års granskning av styrning och uppföljning av miljöprogrammet gjorde bedömningen att uppföljningsmetoderna behöver utvecklas.

Revisionskontoret konstaterar att de granskade organisationerna alla arbetar med att effektivisera sin energianvändning. Organisationerna har satt mål och utformat handlingsplaner utifrån stadens mål om minskad energianvändning.

För att ha god kontroll över sitt energiarbete måste organisationerna ha uppföljningssystem och rutiner som korrekt hanterar effekter av försäljningar såsom förändringar av ytor och förändringar i system för värmeförsörjning. En mätning av energioptimering i ett existerande byggnadsbestånd förutsätter att sålda fastigheter kan rensas bort från historiken. Svenska Bostäder är den enda av organisationerna som har denna kvalitetssäkring inbyggt i sitt statistiksystem, revisionskontoret konstaterar dock att organisationerna arbetar med att förbättra sina system.

Revisionskontoret konstaterar att kravet på energiförbrukning vid nybyggnation efterlevs i enlighet med målet i miljöprogrammet. Miljöprogrammets mål att införa individuell mätning och debitering (IMD) av varmvatten har inte uppnåtts.

Ett par av organisationerna har certifierade miljöledningssystem vilket innebär att det finns rutiner för att energifrågorna styrs och kontrolleras på ett systematiskt sätt.

Lagstadgade energideklarationer har i allt väsentligt genomförts. De fakta som deklARATIONERNA innehåller har utnyttjats i skiftande grad inom de olika organisationerna. I den kommuncentrala uppföljningen i ILS enligt budget 2010 ställs inte krav på rapportering av energianvändning för uppvärmning och varmvatten. För elanvändning finns emellertid rapporteringskrav. Revisionskontoret finner detta ologiskt.

Svenska Bostäder, Stadsholmen och SISAB bedöms ha en tillfredsställande styrning och kontroll av arbetet med energieffektivisering och bedriver ett fortsatt utvecklingsarbete. Familjebostäder, Stockholms hem, MICASA och fastighetsnämnden bedöms ha en inte fullt tillfredsställande styrning och kontroll.

Förbättringsmöjligheter finns inom övervakning, mätning och uppföljning. Organisationerna arbetar med förbättringar inom dessa områden.

Stadsrevisionen rekommenderar bostadsbolagen att utvärdera de försök som gjorts med IMD och ta ställning till om och i vilken utsträckning individuell mätning och debitering av varmvatten bör ske.

I den kommuncentrala uppföljningen anser revisionskontoret att det bör ställas tydligare krav på rapportering av minskad energianvändning.

Ärendets beredning

Ärendet är berett av stadsledningskontorets förnyelseavdelning.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret konstaterar att arbetet med energieffektivisering har förbättrats, särskilt under de senaste åren. Revisionsrapporten ger stöd åt denna uppfattning även om rapporten konstaterar att arbete återstår. Revisionsrapporten fokuserar på energieffektiviseringsarbetet inom Stadshus AB:s dotterbolag, men kommenterar även miljöprogrammet och det som i rapporten kallas för "kommuncentral uppföljning".

I revisionsrapporten konstateras att miljöprogrammets mål att införa individuell mätning och debitering (IMD) av varmvatten inte uppnåtts. Med anledning av konstaterandet vill stadsledningskontoret erinra om att Stockholms stads miljöprogram 2008-2011 har sex inriktningsmål och 28 delmål. Inget av dessa mål är formulerat såsom anges i revisionsrapporten. Målet i miljöprogrammet är att (delmål 3.1) *Energianvändningen i stadens egna byggnader och anläggningar minskar med 10 procent*. Distinktionen är viktig eftersom kommunstyrelsens uppföljning av programmet avser delmålsnivån, inte nödvändigtvis nämnderna och styrelsernas metodval. Det står verksamheterna fritt att utveckla de mest effektiva och relevanta åtgärderna för att nå målet, nämligen en minskning av energianvändningen med tio procent. Stadsledningskontoret menar därmed att individuell mätning och debitering av varmvatten i sig inte är ett mål i miljöprogrammet, utan ett medel och följaktligen inte ska betraktas som något

annat. Samma förhållningssätt gäller formuleringarna kring att krav ska ställas på energiförbrukningen vid nybyggnation.

Revisionsrapporten slår fast att det inte ställs krav på rapportering av energianvändning i den kommuncentrala uppföljningen samt att en ”KF-indikator för uppvärmning borde ha införts i enlighet med vad som föreslogs i miljöprogrammet”. Detta mot bakgrund av att revisionskontoret anser att ”det råder oklarheter på vilket sätt stadens miljöprogram ska följas upp i ILS”. Stadsledningskontoret vill först konstatera att det i miljöprogrammet lämnades förslag till indikatorer som kan tjäna som uppföljningsmått, samtidigt som det slås fast att de uppföljningsansvariga nämnderna har att utveckla de mest relevanta indikatorerna för delmålen.

Med beaktande av att det inte i revisionsrapporten klargörs vad som avses med begreppet ”kommuncentral uppföljning” menar stadsledningskontoret att kommunfullmäktiges beslut i samband med miljöprogrammets antagande är tydligt. Uppföljningen av miljöprogrammet sker inom ramen för verksamhetsområdesmålet 1.3 *Stockholms livsmiljö ska vara hållbar*. Miljöprogrammet bryter ned verksamhetsområdesmålet på uppföljningsbara delmål. Ansvar för uppföljning av delmålen är av kommunfullmäktige fördelat på facknämnder. Ansvar för uppföljning av det aktuella delmålet är av kommunfullmäktige fördelat till miljö- och hälsoskyddsnämnden som i sin verksamhetsplan för 2010 följer delmålet bland annat genom indikatorn *Energianvändning för värme och varmvatten i stadens byggnader och anläggningar*.

Totalt sett använder nämnderna över sextio indikatorer för uppföljning av miljöprogrammets delmål, inriktningsmålet *Hållbar energianvändning* följs upp av fem indikatorer samt en aktivitet. Revisionsrapporten ger ingen vägledning över vilka av dessa som bör rapporteras på vilken nivå i organisationen. Dock konstaterar stadsledningskontoret att kommunstyrelsen genom integreringen av miljöprogrammet i lednings- och uppföljningssystemet ILS tillser att kommunfullmäktiges uppdrag om uppföljning av miljöprogrammet löper i enlighet med kommunfullmäktiges beslut.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad med vad som anförs i tjänsteutlåtandet.